

РЕШЕНИЕ № 5
София, 22 март 2001 г.

конституционно дело № 5/2001 г.

съдия-докладчик Тодор Тодоров

(Обн., ДВ, бр. 30 от 28 март 2001 г.)

С ъ с т а в: Христо Данов – председател, Георги Марков, Димитър Гочев, Тодор Тодоров – докладчик, Неделчо Беров, Стефанка Стоянова, Васил Гоцев, Людмил Нейков, Румен Янков, Живан Белчев, Пенка Томчева

1. Делото е образувано на 1 март 2001 г. по искане на 70 народни представители от XXXVIII Народно събрание. Подателите на искането молят съда да даде задължително тълкуване на чл.64, ал.1 от Конституцията на Република България. Поставеният в искането въпрос е "кога едно Народно събрание започва да упражнява своите пълномощия, респективно от кой момент започва да тече четиригодишният срок за неговото избиране".

2. С определение от 8 март 200 г. съдът е допуснал разглеждане на искането по същество, като е уточнил тълкувателния въпрос в смисъл "кога започва да тече четиригодишният срок по чл.64, ал.1 от Конституцията".

3. Съдът е конституирал като заинтересувани страни Народното събрание, президента на републиката, Министерския съвет, Българското сдружение за честни избори и граждански права и Сдружение "Гражданска инициатива за свободни и демократични избори".

4. В дадения им срок писмени становища по делото са представили Народното събрание, Министерският съвет и Българското сдружение за честни избори и граждански права.

Народното събрание чрез становище на Комисията по правни въпроси и законодателство срещу корупцията не се произнася по съществуващото на поставения тълкувателен въпрос, като предоставя на Конституционния съд да се произнесе по него.

В обстойно аргументирани становища Министерският съвет и Българското сдружение за честни избори и граждански права поддържат, че четиригодишният срок по чл.64, ал.1 от Конституцията започва да тече от датата на изборите за народни представители.

Конституционният съд, за да се произнесе, взе предвид следното:

5. Според чл.64, ал.1 от Конституцията "Народното събрание се избира за срок от четири години". Следващите две алинеи уреждат съответно продължаването на срока на неговите пълномощия в случай на война, военно или друго извънредно положение, и срока, в който се произвеждат избори за ново Народно събрание след прекратяване пълномощията на предишното.

6. Народното събрание е орган на власт. Според чл.8 от Конституцията "Държавната власт се разделя на законодателна, изпълнителна и съдебна", а съгласно чл.62 "Народното събрание осъществява законодателната власт..." Законодателната власт е част от държавната власт. Водещият политически и конституционен принцип, върху който се изгражда уредбата, е прокламиран в чл.1, ал.2 от Конституцията - "Цялата държавна власт произтича от народа..." и "се осъществява от него...чрез органите, предвидени в тази Конституция". Носител на властта е народът. Той може да делегира упражняването на власт на избрани от него органи. Доколкото чл.1, ал.3 от Конституцията изключва възможността която и да е държавна институция (съответно държавен орган) "да си присвоява осъществяването на народния суверенитет", то упражняването на властнически правомощия може да става само пряко от носителя на суверенитета или чрез конституционно уредено представителство.

7. Народното събрание е представителен орган. Конституцията изрично говори за "мандат" и "срок на пълномощия" на Народното събрание – чл.64, ал.2. В чл.63 от Конституцията персоналният състав на Народното събрание като орган се определя изчерпателно; то се състои от 240 народни представители. Лице, което не е упълномощено чрез избор, не може да бъде член на парламента. От друга страна, "с изтичане мандата на Народното събрание се прекратяват и пълномощията на всеки един от народните представители" – Решение № 8 от 6 май 1993 г. по к.д. № 5/93 г. (ДВ, бр. 41 от 1993 г.) Както Конституцията, така и Конституционният съд изрично признават мандат на Народното събрание. Между народа, в лицето на избирателите, и Народното събрание като предвиден в Конституцията орган възниква пряка връзка на упълномощаване. Политическата воля на избирателите (конституентите), изразена чрез упражняване на пряко изборително право (чл.10 и чл.42, ал.1 от Конституцията) учредява Народното събрание.

8. Народното събрание се избира от народа в лицето на избирателите. То е конституционно установена форма на народно представителство. Възникването на това отношение на представителство, както и неговото съдържание се определят от политическата воля на избирателите. Тази воля се изразява чрез акта на избора, конституционно признат и гарантиран в чл.10. Изборът е акт на овластяване. Властническите правомощия на Народното събрание възникват от деня на избора. Упълномощаването не може да бъде отделено от акта на избора. Няма друг акт, освен изборът, който делегира власт на парламента. Нито актовете, констатиращи редовността на изборите, нито клетвата на народните представители и вътрешното структуриране на органа го овластяват. Съдът напълно споделя изразеното в становището на Министерския съвет разбиране, че "Всички останали конституционни изисквания относно свикването и конституирането на Народното събрание са от значение за практическата работа на Народното събрание и за встъпването на народните представители в изпълнение на пълномощията им, но не влияят по никакъв начин върху мандата, получен в резултат от изборите". Избирателите са тези, които овластяват Народното събрание да изпълнява възложените му от Конституцията функции за определения в нея срок.

Няма спор, че Народното събрание е колективен орган, състоящ се от конституционнообразно и законосъобразно избрани народни представители.

По това дело обаче съдът не намира за необходимо да разглежда подробно въпроса за съотношението между избор на Народно събрание (чл.64, ал.1 и 3 от Конституцията) и избор на народен представител (чл.65, ал.1 от Конституцията). Достатъчно е да се посочи, че и в двата случая правопоараждащият акт е актът на избора, упражнен по надлежния ред. В началото е изборът.

9. Народното събрание се избира за срок от четири години. Отношението на представителство е срочно. Този срок, с изключение на случаите по чл. 64, ал. 2 от Конституцията, не може да продължава повече от четири години. Характерът на органа (определен от Конституцията като представителен) и начинът на учредяването му (чрез избор) определят правното значение на срока, неговото начало и край. Срокът не е самоцелен. От една страна, той отразява присъщата на демократичното конституционно управление необходимост от периодично актуализиране на политическата воля на избирателите. От друга страна, срокът има смисъл на гаранция срещу присвояване (удължаване) на властническите правомощия на парламента против волята на избирателите.

10. Ето защо, както смисълът на срока, така и началото на неговото изчисляване не могат да бъдат отделени от акта на избора. Пълномощията на органа възникват с неговото овластяване. Срокът по чл.64, ал.1 от Конституцията започва да тече от деня на изборите за Народно събрание, а ако изборите са няколко дни – от последния от тях. Меродавен е моментът, в който е упражнено правото на избор; от този момент новото Народно събрание е избрано.

Впрочем, аргумент в тази насока съдържа и чл.75 от Конституцията. Според тази разпоредба "Новоизбраното Народно събрание се свиква на първо заседание от президента на републиката...", а ако не се свика от него в посочения едномесечен срок, "то се свиква от една пета от народните представители". Следователно налице са редовни конституционни пълномощия на избраните народни представители, които в качеството си на такива свикват новоизбрания законодателен орган. Разпоредбата изрично говори за "новоизбраното Народно събрание", а не например за "новоизбраните народни представители". Едномесечният срок за свикване тече след "избирането на Народното събрание". Езикът на Конституцията ясно и категорично признава съществуването на Народно събрание преди първото заседание, на което народните представители полагат клетва и избират председател и заместник-председатели – чл.76 от Конституцията.

11. Съдът приема, че конституционната уредба разграничава два отделни момента. Първият момент е избирането на Народно събрание по смисъла на чл.64, ал.1 от Конституцията. От този момент (датата на изборите) започва да тече четиригодишният срок, установен в същата норма. Втори, отделен момент е началото на упражняване на пълномощията на Народното събрание като колективен, структуриран орган, което започва с първото заседание. Конституцията не посочва най-ранния срок за свикване на първо заседание на Народното събрание; тя посочва само крайния срок – чл.75. Следователно няма конституционни пречки, доколкото правно-технически това е възможно, свикването да стане в първия ден след изборите. Друг е въпросът, че практически това е невъзможно и тази невъзможност е отразена на законово (но не и на конституционно) равнище в избирателните закони.

12. Съдът намира за необходимо да посочи, че в българската конституционна история извън случаите на удължаване на мандата със закон (XVII, XXV и XXXI Народни събрания), няма нито един случай, в който Народното събрание да е разпуснато след срока, отчитан от деня на изборите. Налице е неотклонна конституционна практика на българските парламенти, която също трябва да бъде взета предвид.

По изложените съображения и на основание чл.149, ал.1, т.1 от Конституцията Конституционният съд

Р Е Ш И:

Четиригодишният срок по чл.64, ал.1 от Конституцията започва да тече от датата на изборите за Народно събрание.